

HIGIENOS DISCIPLINOS DĖSTYMAS VILNIAUS STEPONO BATORO IR KAUNO VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETUOSE 1919-1939 METAIS

Aistis Žalnora

Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto Sveikatos mokslų institutas

Raktažodžiai: higiena, disciplina, dėstymas, Vilnius, Stepono Batoro universitetas, Kaunas, Vytauto Didžiojo universitetas, Jonas Šliūpas, Jonas Šopauskas.

Santrauka

Tyrime palygintas higienos mokymas dviejuose tarpukario laikotarpio universitetuose. Stepono Batoro universitetas veikė Vilniuje (1919-1939 m.), o Vytauto Didžiojo universitetas, anksčiau vadintas Lietuvos universitetu, Kaune. Mūsų tyrimas atskleidė higienos disciplinos dėstymo skirtumus Vilniaus ir Kauno universitetuose. Darbe pateikti duomenys liudija, jog šiuos skirtumus lėmė skirtingų teorinių higienos tyrimų ir dėstymo modelių pasirinkimas. Stepono Batoro universiteto Higienos katedra prioritetine tyrimų sritimi pasirinko socialinę higieną, todėl ir Vilniuje dėstomose programose jau 3 dešimtmetyje buvo nagrinėjamos sveikatos apsaugos sistemos organizavimo ir kitos socialinės higienos laukui būdingos problemos. Vytauto Didžiojo universiteto Medicinos fakulteto Higienos ir bakteriologijos katedroje socialinės higienos idėjos imtos nagrinėti tik 4 dešimtmečio pabaigoje, o dėstymo programose kaip atskiras objektas šie klausimai neatsispindi. Vis dėlto mūsų tyrime nustatėme, jog pirmieji pažangūs bandymai nagrinėti socialinės higienos problemas Lietuvoje sietini su gydytojo ir visuomenininko Jono Šliūpo (1861-1944) veikla.

Išvadas

Vienas iš svarbiausių XX a. pradžios sveikatos mokslų raidos lūžių buvo higienos mokslo, kaip savarankiškos mokslo šakos, susiformavimas. Ypač svarbi buvo socialinė higiena, atkreipusi visuomenės ir medikų dėmesį į itin kompleksiską socialinę ligų kilmę. Nors gydytojų higienistų to meto universitetai dar neruošė, tačiau jų medicinos studijų programose dėmesys higienos problemoms didėjo. Ši tematika, iš dalies nagrinėta ankstesniuose darbuose, neapėmė to meto medicinos ir higienos programų turinio lyginamosios analizės.

Darbo tikslas – palyginti higienos disciplinos dėstymą Vilniaus Stepono Batoro universitete ir Lietuvos, vėliau Vytauto Didžiojo, universitete Kaune, 1919-1939 metais.

Tyrimo medžiaga ir metodai

Lyginamiesiems Stepono Batoro universiteto ir Vytauto Didžiojo universiteto tyrimams nagrinėtos to meto publikacijos, studijų programos ir kiti prieinami šaltiniai bei literatūra. Taikytas lyginamosios analizės metodas.

Tyrimo rezultatai

Po Vilniaus krašto aneksijos 1919 m. Vilniuje buvo įkurtas Stepono Batoro universitetas (SBU). Universitete buvo 6 fakultetai: humanitarinių mokslų, teologijos, teisės ir socialinių mokslų, matematikos ir gamtos mokslų, medicinos [1]. Kaune panašios struktūros universitetas atidarytas 1922 m. ir pavadintas Lietuvos universitetu, nuo 1930 m. vadinamas Vytauto Didžiojo universitetu (VDU). Jame taip pat buvo šeši fakultetai: teologijos-filosofijos, humanitarinių mokslų, teisės, matematikos ir gamtos mokslų, technikos ir medicinos. Savo dydžiu ir pajėgumas abu universitetai buvo panašūs. VDU per aptariamąjį laikotarpį baigė 3790, SBU – 4255 absolventų [2].

Vilniaus SBU medicinos fakultetą sudarė 27 katedros, klinikos ir kiti padaliniai. Pirmaisiais mokslo metais medicinos fakultete studijas pradėjo 115 studentų. 1919–1939 m. į medicinos studijas kasmet buvo priimama vidutiniškai 120 pirmakursių [3]. 1924–1938 m. 1300 absolventų gavo medicinos diplomus [4]. VDU medicinos fakultetas Kaune savo dydžiu ir struktūra, absolventų skaičiumi taip pat buvo panašus. Jį sudarė 4 skyriai: veterinarijos, farmacijos, odontologijos ir medicinos. Medicinos skyrių (fakultetą) sudarė 26 katedros ir klinikos [5]. 1922 m. VDU medicinos fakultete studijavo 190 studentų, 114 iš jų pasirinko medicinos studijas. 1922–1940 metais Medicinos fakultetą baigė 1223 studentai [2].

Šiuo laikotarpiu higiena kaip mokslinė disciplina dar tik formavosi, ją dėstanti profesūra formaliai nebuvo baigusi higi-

enos kaip savarankiškos specialybės. Higieną dėstė gydytojai, turintys daugiausia klinikinės patirties, vėliau nusprendę specializuotis higienos srityje. Tai iliustruoja Vilniaus higienistų pavyzdys. Kazimieras Karafa-Korbutas (Karaffa-Korbutt, 1878-1935) baigė mediciną Sankt Peterburgo karo medicinos akademijoje. Nuo 1909 m. jis dirbo šios akademijos higienos skyriuje. 1913–1914 m. stažavosi Berlyno vandens higienos institute ir Pastero institute Paryžiuje. 1914 m. jis gavo docento laipsnį Sankt Peterburgo medicinos akademijoje [6]. Aleksandras Safarevičius (Safarewicz, 1876-1936) studijavo mediciną Kijevo universitete, kurį baigė 1903 metais. Keletą metų dirbo savivaldybės pirmosios medicinos pagalbos stotyje, vadinamojoje Pastero stotyje Vilniuje, o nuo 1908-1910 m. – Sankt Peterburgo eksperimentinės medicinos institute ir Varšuvos bakteriologijos laboratorijoje [7].

Panašų išsilavinimą įgijo ir Kauno higienistai, iš pradžių labiau žinių sėmęsi Rytų Europos universitetuose. Pirmasis Kauno higienos ir bakteriologijos katedros vedėjas Antanas Jurgeliūnas (1872-1943), kaip ir K. Karafa-Korbutas bei Aleksandras Safarevičius, studijavo mediciną Rusijoje ir Ukrainoje. 1896 m. A. Jurgeliūnas baigė Sankt Peterburgo fizikos ir matematikos fakultetą, o 1900 m. medicinos fakultetą Kijevo universitete. Jis dirbo Kijevo ir Maskvos universitetų bakteriologijos katedroje [5]. Jonas Šopauskas (1900-1968) buvo VDU MF absolventas, 1934-1935 m. stažavosi Paryžiuje ir Stokholme [8]. Šios aplinkybės, galimai kartu su teigiama profesoriaus Vlodo Lašo (1892-1966) įtaka [9], 4 dešimtmetyje pastūmėjo higienos katedros mokslinės minties raidą socialine linkme.

Tarpukario laikotarpis Europos istorijoje išskiriamas kaip laikas, kai buvo suvokta, kad medicina, pagrįsta vien gydymu, negali išspręsti visų visuomenės sveikatos problemų. Svarbiausia to meto sveikatos apsaugos sistemos užduotimi tapo socialinių ligų priežasčių paieška, formavosi socialinės higienos disciplinos [10]. Šiuo laikotarpiu atliktos institucinės reformos, padėjusios plėtoti socialinės higienos mokslą. Senasis modelis, kai higiena laikyta pagalbine bakteriologijos disciplina, buvo sukritikuotas Vakarų Europos universitetuose – Vokietijoje, Prancūzijoje ir kitose Europos šalyse, įskaitant Lenkiją. Lenkų mokslininkai Ludvickas Fleckas (Fleck, 1896-1961) ir Adamas Vžosekas (Wrzosek, 1888-1968) manė, kad bakteriologija ir higiena yra du skirtingi mokslai, turintys skirtingus tikslus, todėl jie turėtų būti studijuojami skirtinguose padaliniuose. Priešingu atveju vienas profesorius negalėtų deramai aptarti abiejų dalykų [11].

Apie tokių idėjų buvimą Lietuvoje bent jau 3 dešimtmetyje duomenų neturime, o VDU MF institucinės higienos katedros ir SBU MF higienos katedros formalios struktūros skirtumai rodo jog Kaune *de facto* buvo vadovaujamosi skirtingais modeliais. Jau iš pat pradžių 1922 m. Vilniuje buvo įsteigta autonomiška higienos katedra, atskira nuo bakteriologijos

katedros [10]. VDU MF higienos katedra visu aptariamuoju laikotarpiu buvo sujungta su bakteriologijos katedra ir tik 1939 m. buvo įsteigtos dvi atskiros katedros [5].

Prielaidas medicinos ir higienos disciplinų dėstymo skirtumams atskleidžia ir skirtingi dėstymo programų pasirinkimai Vilniuje ir Kaune. Kauno Vytauto Didžiojo universiteto programos buvo sukurtos pasirinkus kompromisą tarp teorinių rusų ir vokiečių modelių dalykų ir praktinio angliško modelio klinikinėms disciplinoms [2]. Vilniuje dėstomos programos buvo sukurtos pavyzdžiu pasirinkus JAV, Prancūzijos ir Vokietijos modelius [11].

Tarpukario Vilniuje ir Kaune higienos disciplinos buvo dėstomos kartu su bendrosiomis medicinos disciplinomis, todėl toliau tyrime nagrinėjome medicinos studijų programas. Medicinos programų struktūra ir įgyvendinimo būdas Vilniuje ir Kaune skyrėsi, tačiau būta ir panašumų. Vilniuje buvo trimestrų sistema. Studijos truko 16 trimestrų [12]. VDU buvo pažangesnė semestrų sistema. Studijos truko 10 semestrų [13]. Abiejose programose buvo dėstomos tokios bazinės disciplinos kaip patloginė anatomija, histologija, chirurgija, vidaus ligos, ginekologija, pediatrija, dermatologija, bakteriologija, oftalmologija, otolaringologija ir kt. [5] [12].

Literatūroje teigiama, kad medicinos studijos Vilniuje buvo sudėtingos, orientuotos į plataus profilio gydytojo išsilavinimą. [14]. Tai patvirtina ir mūsų atlikta programų analizė. Vilniuje, kitaip nei Kaune, vidaus ligų ir chirurgijos kursai buvo labai platūs, apėmė skirtingą problematiką, teorija, kartu su praktika, sudarė 800 valandų [15]. Vilniuje dėstomi kursai buvo išsamesni, Kaune – bendresni. Buvo gana daug dalykų, kurie tik Vilniuje buvo studijuojami kaip savarankiški, pavyzdžiui: fizika, biologija, citologija, antropologija, rentgenologija, odos tuberkuliozė, pirmoji pagalba sergant otolaringologinėmis ligomis, gydytojo etika [12] [13].

Vilniuje higienos disciplinos buvo dėstomos 5 kurse, joms per savaitę buvo skirta 4 valandos teorijos paskaitų, per metus 80 valandų teorijai ir 20 valandų pratyboms. Pavasario trimestrą buvo 5 valandos pratybų per savaitę. Nuo 1924 m. pratybų skaičius didėjo, jos truko visus metus [15]. Kaune higienos disciplinos buvo dėstomos 4 kurse, rudens ir pavasario semestruose. Joms skirta 2 valandos teorijos ir 4 valandos pratybų [5]. Vilniuje higienos kursas truko ilgiau, tačiau abiejuose universitetuose higienos kursas buvo gana trumpas. Palyginimui tuo metu JAV higienos kursas truko 160 valandų, Sovietų Rusijoje net 700 valandų, o Berne (Šveicarija) higienos dalykai buvo dėstomi net 5 metus [17].

Remdamiesi turimais duomenimis, galime teigti, kad abiejuose universitetuose higienos klausimams buvo skiriama per mažai dėmesio [13,15]. Laipsniškai imama suvokti higienos mokslo svarba, kurią patvirtina vėlyvosiose J. Šopausko publikacijose išreikštos mintys. 1938 m. paskelbtame straipsnyje

„Higienos uždaviniai šių dienų gyvenime“, profesorius teigė, jog „ateityje gydytojų gali visai nebereikėti, nes higienistai gali išspręsti visas iškilusias sveikatos problemas <...> jei tai ir neįvyktų, tai jau dabar labai aišku, kad kiekvienas gydytojas turi būti ir higienistas tuo pačiu metu“ [18]. Ši mintis beveik identiška kito Vilniaus higienisto Brunono Novakovskio (Nowakowski, 1890–1966) idėjai: „Kiekvienas gydytojas taps geru gydytoju tik tada, kai supras abipusį gydymo ir higienos ryšį“ [19].

Verta panagrinėti ir palyginti, kokie moksliniai klausimai buvo nagrinėjami paskaitų metu SBU MF ir VDU MF higienos katedrose. SBU MF higienos kursas apėmė šiuos aspektus: 1) statistikos pagrindai, 2) maisto higiena ir mityba, 3) šilumos reguliavimas kūne, 4) būstas ir aplinka, 5) darbo higiena ir ergonomika, 6) užkrečiamųjų ligų prevencija, 7) socialinė higiena, 8) eugenika ir rasės higiena, 9) sveikatos apsaugos ir sveikatos teisės aktų organizavimas [16], VDU MF higienos programa apėmė šiuos aspektus: 1) aplinkos ir patalpų higiena, 2) drabužių higiena, 3) maisto higiena, 4) kova su infekcinėmis ligomis, 5) kova su venerinėmis ligomis ir tuberkulioze, 6) mokyklų higiena 7) kalėjimų, kareivinių ir ligoninių higiena, 8) darbo medicina, 9) sanitarinė statistika, duomenų rinkimas ir analizė, 10) rasinė higiena [20]. Programos buvo panašios, tačiau programa Kaune neapėmė socialinės higienos ir sveikatos teisės aktų ir sveikatos priežiūros organizavimo temų, kaip savarankiškų aspektų.

Dar vienas svarbus mūsų tyrimo klausimas buvo to meto higienos vadovėliai. 1922 m., kai K. Karafa-Korbutas pradėjo mokyti higienos, universitetiniam kursui skirtą higienos vadovėlio lenkų kalba dar nebuvo sukurta, todėl profesorius nusprendė pats parašyti pirmąjį higienos vadovėlį universitetiniam kursui. 1924 m. Anglijoje ir kitose Vakarų šalyse surinktus duomenis profesorius susistemino į pirmąjį „Higienos užrašų“ (lenk. Zarys higieny) tomą [21]. Vėlesniais metais buvo išleisti dar keli originalūs vadovėliai. 1925 m. K. Karafa-Korbutas ir Vitoldas Gondzikičius (Gądzikiewicz, 1879-1962) išleido studentų higienos praktikos darbų vadovą [17]. Praktikų metu studentai buvo įpareigojami rengti viešas paskaitas Vilniaus miesto gyventojams, rašyti individualius mokslo tiriamuosius darbus [16]. 1926 m. A. Safarevičius ir K. Karafa-Korbutas parengė dar vieną vadovėlį studentams „Zadanie sanitarne“ [22]. 1934 m. K. Karafa-Korbut ir A. Safarewicz, papildydami ankstesnius duomenis, parengė papildytą higienos vadovėlį universitetams [23]. Socialinės higienos klausimai aptariami trijuose iš keturių minėtų vadovėlių.

1935 m. VDU MF higienos ir bakteriologijos katedra parengė vadovėlį studentams „Higienos praktikos darbai“ [24]. Tai buvo pirmasis universiteto higienos praktikos vadovėlis lietuvių kalba, kuriame išsamiai aprašyti praktiniai pieno, vandens, maisto, pastatų ir kt. tyrimų metodai [9]. Mūsų tyrimo metu pavyko rasti vadovėlį, kuris turėtų būti laikomas

pirmuoju lietuvišku higienos teorijos vadovėliu, apimančiu ne tik fizinės bet ir socialinės higienos klausimus. Tai nepelnytai pamirštas gydytojo ir visuomenės veikėjo Jono Šliūpo (1861-1944) 1828 m. išleistas vadovėlis „Higiëna arba sveikatos dësnių mokslas“ [25].

K. Karafa-Korbuto „Zarys Hygieny“ ir J. Šliūpo „Higiëna arba sveikatos dësnių mokslas“ vadovėlių struktūrinė analizė parodė, kad abu autoriai nagrinėjo panašias temas, kaip antai: asmeninė higiena; sveika mityba ir maisto tikrinimo pagrindai; profesinė sveikata; fizinė aplinka: oras, vanduo, dirvožemis; higieniškas būstas; mokyklų higiena; kova su infekcinėmis ligomis; socialinė higiena ir eugenika, bei kt. K. Karafa-Korbuto vadovėlyje buvo aptartas platesnis epidemiologinių klausimų, tokių kaip sanitarinės statistikos metodai; natūrali gyventojų dinamika ir statistika, susijusi su sveikatos politika ir prevencinių mechanizmų organizavimu, spektras. Tikėtina, kad J. Šliūpas savo darbe net neketino aptarti minėtų klausimų, nes vadovėlis buvo skirtas labiau visuomenės švietimui. Remdamiesi turimais duomenimis galime teigti, kad daugelis socialinės higienos klausimų, aptartų J. Šliūpo darbe, iki 4 dešimtmečio pabaigos VDU MF higienos ir bakteriologijos katedroje nebuvo nagrinėjami. Darome išvadą, kad J. Šliūpą turėtume laikyti socialinės higienos idėjų pradininku Lietuvoje.

Nors turime duomenų, jog J. Šliūpas dėstė VDU MF [26], tačiau higienos kurso VDU MF higienos ir bakteriologijos katedroje dėstyti jam neteko [27]. Galbūt todėl pastarojo meto progresyvos socialinės higienos idėjos VDU MF higienos kurso programoje neatsispindėjo, o minėta katedra iki 4 dešimtmečio buvo susitelkusi į bakteriologijos srities problematiką – kovą su infekcinėmis ligomis, kuri buvo pagrindinis senojo modelio bruožas.

Naujasis socialinis higienos modelis taip pat turėjo trūkumų. Lenkijos universitetų higienos programa nepakankamai supažindindavo studentus su infekcinių ligų problemomis. Infekcinių ligų klausimai buvo pristatomi tik vidaus ligų kursuose, todėl medicinos fakulteto absolventai apie infekcines ligas ir jų prevencijos priemones sužinodavo tik dirbdami ligoninėse [16].

Išvados

1. Higienos mokslo ir didaktikos raida Vilniuje ir Kaune susiklostė skirtingai.
2. Vilniaus Stepono Batoro universiteto higienos katedra prioritetine tyrimų kryptimi pasirinko socialinę higieną.
3. Kauno Vytauto Didžiojo universiteto higienistų modelyje pagrindinis tyrimų akcentas – kova su infekcinėmis ligomis.
4. SBU dėstytime kurse nuo 3 dešimtmečio jau buvo aptariamos socialinės higienos problemos, analogiškose VDU programose šios problemos kaip atskiras objektas nagrinėjamos nebuvo.

Literatūra

1. Tylińska E. The revival of the Vilnius university in 1919: historical conditions and importance for Polish science. The global and the local: the history of science and the cultural integration of Europe. Proceedings of the 2th ICESHS (Crakow) 2006: 898-899.
2. Boruta J., Bumblauskas A. Alma Mater Vilnensis: Vilniaus universiteto istorijos bruožai. Vilnius, 2012:712-723; 677-680; 723; 729.
3. Lietuvos centrinis valstybės archyvas. f. 175, ap. 3 IXB, b. 254 ; ap. 3IXCa, b.149-171.
4. Brożek K. Wydział Lekarski uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. Annales Academiae Medicinae Silesiensis (Katowice) 1999; 38-39: 115-126.
5. Meškauskas J., Medicinos fakultetas. Lietuvos universitetas (Chicago) 1972:492-493; 182-183; 114.
6. Safarewicz AŚ. Profesor Dr. Med. Kazimierz-Wacław Karaffa-Korbutt. Pamiętnik Wileńskiego Towarzystwa Lekarskiego (Wilno) 1934; 10(2-3):8-11.
7. Bortkiewicz-Rodzewiczowa J. Prof. Aleksander Safarewicz. Wspomnienie pośmiertne. Medycyna (Warszawa) 1936; 2-3: 666-668.
8. Visuotinė lietuvių enciklopedija. Jonas Šopauskas. <https://www.vle.lt/straipsnis/jonas-sopauskas/>
9. Obelenis V. Higienos raida Kauno aukštojoje medicinos mokykloje. Higienos mokslui Lietuvoje 190 metų. Vilnius, 1997: 58-61.
10. Žalnora A. The role of the Hygiene Department of Stephen Bathory University in the development and promotion of public health in Vilnius in the years 1922-1939. Studia Historiae Scientiarum. Warszawa, 2018; 17: 51-87. <https://doi.org/10.4467/2543702XSHS.18.004.9324>
11. Jaszke M, Jaszke J. Problematyka higieniczna w polskich ośrodkach akademickich okresu międzywojennego (1919-1939). Archiwum Historii i Filozofii Medycyny: Szczecin, 1997; 60(4): 327-334.
12. Lietuvos centrinis valstybės archyvas. f. 175 ap. 3IXD b. 1426 1. 42-56.
13. Vytauto Didžiojo universiteto antrųjų penkerių metų apyskaita. (Kaunas) 1933: 276.
14. Čibiras P. Mano kelias į mokslą ir Medicinos praktiką. Vilniaus medicinos istorijos almanachas [red. A. Andriušis]. Vilnius, 1997; 1: 273-308.
15. Lietuvos centrinis valstybės archyvas. f. 175 ap. 3IB. b. 19 L. 63-66.
16. Karaffa-Korbutt K, Safarewicz A. Pierwsze dziesięciolecie działalności Zakładu Higieny USB. Kazimierz-Wacław Karaffa-Korbutt. Pamiętnik Wileńskiego Towarzystwa Lekarskiego: Wilno, 1933; 9(5): 488-507.
17. Sztuka-Polińska U. Kadry i ich szkolenie na potrzeby zwalczania chorób zakaźnych w okresie międzywojennym w Polsce. Przegląd Epidemiologiczny: Warszawa, 2000; 54: 427-434.
18. Šopauskas J. Higienos uždaviniai šių dienų gyvenime. Kaunas: Medicina, 1938; 2: 105-116.
19. Nowakowski B. Społeczna rola higieny. Pamiętnik Wileńskiego towarzystwa lekarskiego. Wilno, 1937; 13(1): 234-245.
20. Vytauto Didžiojo universiteto Medicinos skyriaus programos. Kaunas, 1933:120.
21. Karaffa-Korbutt K. Zarys higieny. Wilno, 1924.
22. Karaffa-Korbutt K, Safarewicz A. Zadanie sanitarne. Wilno, 1926.
23. Karaffa-Korbutt K. Higieja kurs uniwersytecki. Wilno, 1934.
24. Jurgeliūnas, A. Higienos praktikos darbai. Kaunas, 1935.
25. Šliūpas J. Higiena arba sveikatos dėsnių mokslas. Šiauliai, 1928.
26. Petrauskienė J., Kalėdienė R. Lignugarienė A. Medicinos istorijos dėstymas Kauno aukštojoje medicinos mokykloje. Lietuvos Sveikatos mokslų universiteto Medicinos akademijos Sveikatos vadybos katedros raida (1951-2011). Kaunas, 2012.
27. Janušonis V. Dr. Jono Šliūpo darbai sveikatos apsaugos organizavimo ir valdymo Lietuvos Respublikoje kontekste. Aušrininkas Dr. Jonas Šliūpas Lietuvos medicinos baruose. Klaipėda, 1995;19.

**TEACHING OF HYGIENE DISCIPLINE IN VILNIUS
STEPHEN BATHORY AND KAUNAS VYTAUTAS
MAGNUS UNIVERSITIES IN 1919-1939**

A. Žalnora

Keywords: hygiene, discipline, teaching, Vilnius, Stephen Bathory University, Kaunas, Vytautas Magnus University, Jonas Šliūpas, Jonas Šopauskas.

Summary

In our study, we compared hygiene teaching at two interwar universities. One of them, Stephen Bathory University, operated in Vilnius in 1919-1939. Another, Lithuanian, later Vytautas Magnus University, operated in Kaunas. Our research revealed differences in the teaching hygiene subject in Vilnius and Kaunas universities. The data presented in our study testify that these differences were determined by the choices of different theoretical hygiene research and teaching model. The Department of Hygiene of Vilnius Stephen Bathory University has chosen social hygiene as a priority research area, therefore the hygiene teaching programs taught in Vilnius have been dealing with the organization of the health care system and other problems specific to the field of social hygiene already in early 1920s. The ideas of social hygiene were examined at the Department of Hygiene and Bacteriology of the Faculty of Medicine of Kaunas Vytautas Magnus University only at the end of the 1930s. However, teaching curricula do not reflect these issues as a separate study object. Nevertheless, our study reveals that the first progressive attempts to examine the problems of social hygiene in Lithuania are related to the activities of the doctor and public figure Jonas Šliūpas (1961-1944).

Correspondence to: aistis.zalnora@mf.vu.lt